

hordoz, a derűlátást, amelyet sugároz; az ember azért születik és jön erre a világra, hogy a végtelenség és örökkévalóság fényében legalább egyszer megfüröszse arcát és lelkét, hogy életének céljában, magyarázatában, bensőségességében Istennel, mint Atyával szembesüljön.

Jézus üzenete ezért lehet üzenet ma is: benne nemcsak az emberi együttérzés szeretete kap hangot, hanem egy teljesen új világ, amely Isten atyaságának hitében az árvaságot mindörökre maga mögött hagyja.

Az árvaság, mint a szeretet hiánya, felszámolható, megszüntethető. A kereszténység lényege: egymás felé való közeledés, a szeretet ezerarcú, egy és mégis százfele ágazó útján. Mindaddig, míg Isten arca kirajzolódik bennünk, a kereszténység élet: remény a reménytelenségben, öröm az örömtelenségben, gyógyulás a betegségben, vigasztalás az elmúlásban, otthonratalálás az árvaságban.

Ha árva gyermeket látsz, hajolj le hozzá és simogasd meg arcát, nézz bele gyanakvó, bizalmatlan szemébe, mely nem meri hinni, hogy szereted őt, és jusson eszedbe Jakab apostol szerint mi az igazi istentisztelet. Ugyanígy tégy embertársaddal is, féltve, gyengéden, tisztelve, alázattal szeresd az árvát! És ne feledd, nincs önála érzékenyebb: a szeretet nem kincstári ruha, melybe belenő, nem ünnepi könyöradomány, mely köszönetre vár, nem törvény, melynek betartása megbecsülést szerez számodra, hanem élet!

Jézus számára Isten és emberszeretete nem proklamáció: élet volt. Halála előtt is, amikor magasztos szavak helyett csak ennyit mondott tanítványainak, a kétségkedőknek, a féltőknek: „Nem hagyalak titeket árváknak; eljövök ti hozzátok.“ (Jn 14, 18)

Ezt tedd te is: keresd fel, látogasd meg az árvát, hogy életteddel tisztelhesd az Istent, a te Atyádat, Ámen.

SZEGÉNY ÖZVEGY KÉT FILLÉRE

Lk 21, 1—4

Jól tudom, nem a legkellemesebb és túl hétköznapi az a kérdés, amelyről ma beszélni szeretnék. Valószínű, lesz olyan hallgató is a gyülekezetben, aki nem fogja helyénvalónak érezni e választást, és megjegyzi majd: már a szószelekről is a pénzről beszél a lelkész. A nyugati, az üzlet szellemére épült világban az egyik legnagyobb udvariatlanság: társaságban, nyilvánosság előtt anyagi ügyeket is szóba hozni. Bár ez a hamis szeméremérzet már nálunk is érezteti hatását, — sőt éppen ezért —, meg kell kérdeznem: lehet-e egyáltalán olyan oldala, vetülete életünknek, amelyről hallgatnunk kell csak azért, hogy egymás érzékenységét meg ne sértsük? Én inkább a hallgatást, a valós élet gyakran kényelmetlen, de annál fontosabb kérdéseivel való szembenézés halogatását érzem az unitárius nyíltsághoz és őszinteséghez méltatlannak, és annál inkább, minél többet hivatkozunk Jézusra úgy, mint példaképünkre.

Jézus személyiségéről sokat vitáztak és vitáznak, egy dolog azonban bizonyos: Jézus nem volt mimóza-lélek. Bár Istenországa magasabb rendű eszményeinek világában és eszményeiért élt, sohasem szakadt el a mindennapoktól, és nem nézett

el azok fölött a kérdések fölött, amelyek hallgatóit foglalkoztatták. Az anyagi javak, a pénz említése nagyon gyakori tanításaiban, példázataiban: egy hevenyészett és korántsem teljés felsorolás is meggyőző lehet e tekintetben.

— A gazdag ifjúval folytatott beszélgetésében a vagyonához mindenáron ragaszkodó embert ítéli el.

— A kincseket halmozó és csak azokban bizó gazdát bolondnak nevezi, a szolgát, akinek ura elengedi adósságát, de ömaga szolgatársának nem kegyelmez, gonosznak.

— Szerepel a pénz a talentumok, a szőlőmunkások példázataiban is.

— Egy másik példázatban az elveszett és megtalált drakhma fölött érzett örömmel érzékelteti, milyen öröm Isten számára a tőle elszakadt ember megtérése.

— Ha valaki hozzáfordul pénzzel, anyagiakkal kapcsolatos gondjaival, Jézus nem tér ki a válaszadás elől: úgy a pénzváltó Zákeussal, mint az őt törbe csalni akaró farizeusokkal viszolygás nélkül beszélget e kérdésekről, mert tudja, hogy ezek számukra lényegesek. A felolvasott bibliai versek is ilyen természetesen kapcsolódnak e kérdéshez.

A jeruzsálemi templom Jézus idejében még őrzi központi szerepét a zsidó valóságos életben. Minden hithű zsidó kötelességének érezte időről-időre felkeresni a szent hely iránti adóját anyagiakban is leróni, s mert a kicsinyességet mindenhová magával hurcolja az ember, olyanok is akadtak, kiknek kedvenc szórakozásául szolgált megállni a perselyek mellett s figyelni, ki milyen mélyen nyúl pénzeszacskójába. Valószínűleg nemcsak az árgusan figyelő szemek, a nyelvek is munkában voltak: magasztalták vagy ócsárolták az adakozót az adomány nagyságától függően.

Ezeket a sajnálnivaló szemlélődőket dorgálja meg szelíden Jézus, amikor egy szegény özvegy két fillérével a perselyhez lép: „Igazán mondom néktek, hogy e szegény özvegy mindenkinél többet vete! Mert mindezek az ő fölöslegükből vetettek Istennek az ajándékokhoz: ez pedig az ő szegénységéből minden vagyonát, a mije volt, oda veté.”

Az ember élete folyamán mindennap szembesül az anyagi kérdésekkel. Ezért nem fölösleges az az útbaigazítás, amit e tekintetben Jézus nyújt a mindenkori embernek. Hogy ő miképpen viszonyult e kérdésekhez, azt első fokon életvitele mutatja. Az, hogy anyja rongyokba pólyálta be a betlehemi istálló jászlabában, még csak legenda, de az, hogy a világtörténelem többi nagy személyiségéhez hasonlóan — bár foglalkozott vele — „a mit eszünk, mit iszunk, mibe öltözködünk“ kérdését élete folyamán mindvégig másodrendűnek tekintette, már tény. Ha vándorútján asztala megterült, ő is Galilea szegényeinek mindennapi étkeit, a kenyeret és halat fogyasztotta csupán; szomját a közkutaknál oltotta. Díszes ruhája életében egyszer volt: az a bíborköntös, melyet halála előtt a gúnyolódás terített vállára. Testét drága olaj csak akkor érte, amikor a farizeus Simon házában lábához hullt, bűnbánóan és ajándékozásra megnyílt szívvel, a bűnös asszony. Amikor megfáradt és csendességre, melegségre, pihenésre vágyott, szomorúan, de nem szemrehányóan így sóhajtott fel: „A rókáknak barlangjuk van, és az égi madaraknak fészük; de az ember Fiának nincs fejtét hová lehajtania.“ (Lk. 9, 59).

Hogy ez az életmód nem véletlen műve, hanem meggyőződésének tudatos vállalása és megélése volt, azt tanítása igazolja. Tanítványait mindig arra intette, hogy ne aggodalmaskodjanak a holnap felől és ne földi kincsek gyűjtésére tékozzanak az életüket: lelkiekben próbáljanak meggazdagodni, Istenországa igazgyöngyéért, rejtett kincséért mindenről képesek legyenek lemondani.

A vagyont, a pénzt nem önmagáért ítélte el: azért kárhoztatta, mert az utána való sóvárgás, vágy és megszerzésére irányuló gátlástalanság, de egyszerűen annak

puszta birtoklása is, akadályává válhatik és válik a teljes emberi életnek, megrabolja, sorvasztja, igazi hivatásától elvonja és szegényíti a lelket.

Szilárd meggyőződése: Isten mindig megadja azt, ami az élet fenntartásához okvetlenül szükséges. A döntő, a lényeges az, ami azt előbbre viszi, gazdagítja: a lélek kincselnek keresése és birtoklása. Ezt minden más szempont elé helyezi: „Keressétek először Istennek országát, és az ő igazságát; és ezek mind megadottnak néltek.“ (Mt 6,33)

Volt, aki magáévá tette Jézus példáját és tanítását, és változtatott életén, mint Zákheus, de olyan is akadt, akiben erősebbnek bizonyult a megszokás, a pénz szeretete a hívó szónál; a gazdag ifjútól, kit máskülönbben méltónak ítélt arra, hogy tanítványai közé fogadja, Jézus e keserű ítélettel válik el: „Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, hogynem a gazdagnak az Istenországába bejutni.“ (Lk 18, 25). Ezért állítja követendő például a persely mellett álldogálók elé az általuk lenézett szegény özvegyet, figyelmeztetve őket: **vétkes könnyelműség és igazságtalanság** pénzzel mérni le az emberi lélek értékét, az áldozatkészséget, az odaadást. A láthatatlan mérlegben a sok gyakran kevésnek fennhájázóan odadobott alamizsnának bizonyul, míg a szinte semmi a mindent jelentheti. Istenországa sohasem a feleslegből, hanem a lélek teljes áldozatkészségéből épül.

Századokon át a kereszténység nagyjai sokszor igyekeztek érvényt szerezni a jézusi példának és tanításnak, görcsös igyekezetükben gyakran messzebbre menve, mint az Jézus szándéka volt. A szegénység, vagyontalanság azonban mindig a kevesek példaképe és eszménye volt és lassan teljesen belefáradt a világ, a kereszténység. Pedig mennyivel kellemesebb volna egy olyan világban élni, ahol a legfőbb érték nem a pénz volna, hanem az emberi erény, amelyet ez a jézusi szemlélet irányítana és a szegény özvegy lelkülete szépítene meg!

Közelednünk kellene Istenországához ezen a területen is, s ennek első feltétele önbecsélni a pénzt, az anyagit családban, társadalomban, egyházban! A kenyérnek mindennap ott kell lennie a család asztalán, testünkre ruha kell, fejünk fölé tető, szobánkba meleg, kezünkbe könyv és virág: mindezek pénzbe kerülnek, mindezek árát elő kell teremteni, ki kell szorítani. De nevezhető-e teljesnek és Istennek tetszőnek az az élet, mely puszta fenntartásának költségvetése csupán, s ebben ki is merül minden célja? Családnak nevezhető-e az a kis közösség, mely az anyagi javak közös megszerzése, biztosítása és használata által fogja egybe tagjait, amelyet nem az élettársi, szülői, gyermeki szeretet, felelősség, áldozatkészség, önatadás fog össze, gazdagít — lelkiekben is — nap mint nap? A társadalomnak is elő kell állítania, meg kell teremtenie a létezéshez szükséges anyagi eszközöket. Tagjainak kötelességszerűen dolgozniuk kell és munkájukért anyagi viszonzásban részesülnek. Elegendő lehet-e azonban az, ha a munkát csak anyagi értékén becsüljük, csak pénzben mérjük és csak ellenszolgáltatásért végezzük? Ott, ahol az ember így viszonyul hozzá, megfosztja magát attól a belső örömtől, amit az alkotás, az önkitaljesítés, a teremtésben Isten munkatársává való előrelépés jelent, s ezt a lelki szegénységet semmiféle anyagi gyarapodás sem pótolhatja.

És itt van egyházunk, mely Jézus követőinek lelki közössége, mely felette áll az anyagiaknak, de melynek mint intézménynek igénybe kell vennie hívei anyagi áldozatkészségét is. Iránta való viszonyunkban kellene a leginkább érvényesülnie a jézusi értékmekülönböztetésnek és a szegény özvegy adakozó lelkületének. Az egyház azért van és azért kell fennállania, hogy azokat a lelki, szellemi értékeket, amelyek Jézustól ránkmaradtak s az évszázadok folyamán felhalmozódtak, szolgálataival állandóan áttemelje a jelenbe, és életben tartsa. Léte sohasem válhatik öncélúvá, feladata nem az anyagiak halmozása, és tévesen és felelőtlenül szereti egyházat az, aki csak erre néz, aki — ha megfizette a fenntartói járulékat — minden

tartozását kiegyenlítettnek érzi. Az egyháznak sem a fölöslegre, sem a pusztai anyagiakra nincs szüksége, hanem a szegény özvegy adakozó lelkületére! Amíg ezzel az erkölcsi tőkével bír, addig él és szolgál; ha ezt elveszti, meghal. Az unitárius egyháznak névleges tagja lehet mindenki, aki anyagi terheinek viseléséhez hozzájárul, de igazi csak az, aki lelki közösségébe embersége teljességével lép be. Ne csak a fölöslegből adjunk, és — legyünk igényesek! —, ne is elégedjünk meg a fölösleg alamizsnájával. A lelkiket keressük, kívánjuk és próbáljuk adni: mindenkítől — mindenkinek! Istenországát, amelyet magunkban hordunk s mely által mindeneget megnyerhetünk! Ámen.

NE VESS EL ENGEM

Zsolt, 71,9

Beszédem megírására két szempont vezetett. Az első: az 1982-es évet az emberiség az öregek nemzetközi évének nyilvánította, az egész világ figyelme az öregek problémái felé fordult. A második: templomaink padjait vasárnapról-vasárnapra nem a fiatalok, s jórészt nem a középkorúak, hanem az öregek töltik meg, s mindenkinek van olyan öreg rokona, ismerőse, barátja, aki esti imájába foglalja nevét, akikről mi következetesen mégis mindig megfeledekezünk. Az öregek előtti meghajlás, hála nyilatkozás, köszönet is kíván lenni ez a beszéd; ez az alkalom szerény, halk kérésüknek felerősítése, közösségi visszhangja.

„Ne vess el engem az én vénségemnek idején; mikor elfogy az én erőm, ne hagyj el engem!”

Azért van szükség a kérés felerősítésére, mert az öreg ember kérése — természetesen — mindenkor halk és szerény, és mi szívesen hajlunk arra, hogy lefoglalva mindennapi gondjainktól csak a harsány követelést halljuk meg, elnézünk azok felett, akik nem erőszakosan és látványosan kérnek. Az öregekkel, az öregséggel való szembesülés nem kellemes: nemcsak egyre növekvő adósságokra figyelmeztet, hanem az idő uralma alá vetett emberségünk romlandóságára is. A múlandóság költészete semmit sem veszít szépségéből, ha azt egy hervadó rózsa-számban, színeiben tobzódó őszi erdő látványában fedezzük fel, de visszariadt és félelemmel, keserőséggel tölt el, ha a változás kényszerítő hatalmát testi mivoltunkon kell lemérnünk. Leplezzük is szorgalmasan azokat a jeleket, amelyek erre utalnak: szemünk tüzeinek megkopását, hulló hajszálakat, hallásunk, látásunk gyengülését, ráncainkat és ruganyosságát veszítő testünk botlásait, s e törekvésünket nemcsak a mindenkori emberi vágy táplálja, mely az ifjúságot mindig vissza-sírta, hanem e kor már-már kegyetlen megkülönböztetése is, mely eszménnyé avatta az ifjú, hibátlan, tökéletes testkultuszát, miközben az öregedés jeleit szégyeltnivalónak érzi, leplezi és takargatja. Hogy mi ennek a magyarázata: az egészségtelenné fajuló önközpontság, a halálfélelem?, — nehéz volna megállapítani; de egy bizonyos: az az őszinteségben és mélységben emberi voltában szép összegzés, amellyel Villon, a francia költő „A szép fegyverkovácsné” balladájában az időnek rajtunk megmutató romboló hatását számba veszi, a mai ember számára durvának, izléstelennek tűnik.